

LIETUVOS TSR MOKSLŲ AKADEMIJA
ISTORIJOS INSTITUTAS
LIETUVOS TSR ISTORIJOS PROBLEMINĖ MOKSLINĖ TARYBA

LIETUVOS
ISTORIJOS
METRAŠTIS

1979 METAI

VILNIUS „MOKSLAS“ 1981

INSTITUTE OF HISTORY
OF THE ACADEMY OF SCIENCES OF THE LITHUANIAN SSR
THE SCIENTIFIC PROBLEM BOARD
OF THE HISTORY OF THE LITHUANIAN SSR

THE YEAR-BOOK
OF LITHUANIAN
HISTORY

1979

VILNIUS

1981

INSTITUT FÜR GESCHICHTE
DER AKADEMIE DER WISSENSCHAFTEN DER LITAUISCHEN SSR
PROBLEMISCHER-WISSENSCHAFTLICHER RAT
FÜR GESCHICHTSFORSCHUNG DER LITAUISCHEN SSR

JAHRBUCH
FÜR LITAUISCHE
GESCHICHTE

1979

VILNIUS

198

АКАДЕМИЯ НАУК ЛИТОВСКОЙ ССР
ИНСТИТУТ ИСТОРИИ
НАУЧНЫЙ СОВЕТ ПО ПРОБЛЕМАМ ИСТОРИИ
ЛИТОВСКОЙ ССР

ЕЖЕГОДНИК
ИСТОРИИ
ЛИТВЫ

ГОД 1979

ВИЛЬНЮС «МОКСЛАС» 1981

Redakcinė kolegija

Jonas DOBROVOLSČAS, Mečislovas JUČAS, Vytautas MERKYS, Vacys MILIUS, Giedrė NIUNKIENĖ, Rita STRAZDŪNAITĖ (sekretorė), Henrikas ŠADŽIUS, Adolfas TAUTAVIČIUS, Bronius VAITKEVIČIUS (vyr. redaktorius), Regina ŽEPKAITĖ (vyr. redaktorius pavaduotoja)

Išleista LTSR MA Istorijos instituto užsakyму

Li 237

Lietuvos istorijos metraštis = Ежегодник истории Литвы =
The year-book of Lithuanian history / LTSR MA, Istorijos in-tas,
LTSR istorijos problem. moksl. taryba; Red. kolegija: B. Vaitkevičius (vyr. red.) ir kt.— V.: Mokslas.

Leidž. nuo 1973 m.

1979 m. 1981. 176 p. Lygiagr. antr. taip pat vok. Str. santr. rus. LTSR MA istorijos in-to leid. 1979 m. bibliogr. / O. Adomonienė, p. 141—143. Bibliogr. nuorodos išnašose.

0505040000

BBK 63.3(2Liet.)
9(TL)

M $\frac{10604-071}{M854(10)-81}$ Z-81

© LTSR MA Istorijos institutas, 1981

LIETUVOS TSR GAMYBINIAI RYŠIAI SU SAJUNGINĖMIS RESPUBLIKOMIS BRANDAUS SOCIALIZMO SĄLYGOMIS (1966—1975)

FELIKSAS ŽIGARAS

Išplėstinė komunizmo statyba atvėrė naują etapą nacionalinių ekonominių santykių raidai, socialistinių nacių, tautybių suartėjimui. Šiame etape išaugo įvairiapusiško bendradarbiavimo ir savitarpio pagalbos reikšmė ir apimtis, sustiprėjo viso visuomeninio gyvenimo internacionalizavimo procesas. „...Visas ūkinis, politinis ir dvasinis žmonijos gyvenimas jau esant kapitalizmui vis labiau internacionalizuojasi,—rašė V. Leninas.— Socializmas visiškai internacionalizuoja jį“¹.

Šiuolaikiniame komunizmo kūrimo etape sąjunginių respublikų bendradarbiavimas įgijo daug naujų kokybinių bruožų. Pirmaisiais socializmo kūrimo metais dažniausiai labiau išsivysčiusios respublikos rėmė mažiau išsivysčiusias. Dabar, brandaus socializmo sąlygomis, visos respublikos įneša visapusišką indėlį į materialinės-techninės komunizmo bazės kūrimą; vis labiau plečiasi ir stiprėja tarprespublikinis ekonominis bendradarbiavimas. Dabar bet kuri Lietuvos TSR įmonė savo gamybine veikla yra glaudžiai susijusi su daugeliu įmonių, esančių kitose sąjunginėse respublikose.

Tolesniam nacionalinių santykių tobulinimui svarbu yra plėsti bendrasąjunginę ekonomiką kaip vieningą ūkinį organizmą. „TSRS ekonomika,—nurodoma TSRS Konstitucijoje (16 str.),—yra vieningas liaudies ūkio kompleksas, apimantis visas visuomeninės gamybos, paskirstymo ir mainų grandis šalies teritorijoje.

Ekonomikai vadovaujama, remiantis valstybiniais ekonominio ir socialinio vystymo planais, atsižvelgiant į šakinį ir teritorinį principus, derinant centralizuotą valdymą su įmonių, susivienijimų ir kitų organizacijų ūkiniu savarankiškumu bei iniciatyva“². Tuo pagrindu toliau tvirtėja socialistinių nacių ir tautybių, visos tarybinės liaudies ekonominio gyvenimo bendrumas. „Susiformavęs visoje šalyje vieningas ūkinis organizmas—tai tvirtas materialinis tautų draugystės ir bendradarbiavimo pagrindas“³.

¹ Leninas V. I. Raštai, t. 19, p. 222.

² Tarybų Socialistinių Respublikų Sąjungos Konstitucija (Pagrindinis Įstatymas). V., 1977, p. 12.

³ TSKP XXV suvažiavimo medžiaga. V., 1976, p. 43.

Tarybinių respublikų ekonominio bendradarbiavimo, jų gamybinių ryšių pagrindas yra socialistinis darbo pasidalijimas.

Viena iš svarbiausių visuomeninės gamybos efektyvumo didėjimo sąlygų yra visuomeninio darbo pasidalijimo tarp atskirų ekonominių rajonų, teritorinių-gamybinių kompleksų plėtojimas ir tobulinimas. Specializacija ir kooperavimas iškyla kaip svarbus faktorius racionaliai išdėstant ir efektyviai plėtojant gamybines jėgas, stiprinant ekonominius ryšius tarp nacių ir nacių viduje. TSKP Programoje pabrėžiama, kad „vystyti specializavimą ir kooperavimą, taip pat tikslingai kombinuoti giminingas įmones — viena labai svarbių sąlygų technikos pažangai užtikrinti ir visuomeniniam darbui racionaliai organizuoti. Vieno tipo produkcijos gamybą reikia sutelkti daugiausia stambiose specializuotose įmonėse, numatant racionaliausią jų išdėstymą“⁴.

Šiuolaikinės TSRS gamybos specializacijos gilinimas didina tiek visos šalies, tiek kiekvienos respublikos ekonominį potencialą ir apsprendžia jų tarpusavio ekonominių ryšių kryptis. Gamybos kooperavimas stiprina sąjunginių respublikų ekonominio gyvenimo internacionalėjimo procesą. Gamybos specializacija ir kooperavimas — du tarpusavyje surišti, vienas kitą sąlygojantys visuomeninio darbo pasidalijimo tarp sąjunginių respublikų procesai.

Naujas žingsnis, stiprinant tarybinių respublikų bendradarbiavimą, plėtojant ekonomiką brandaus socializmo sąlygomis, buvo priemonės, kurias numatė TSKP CK (1965 m. rugsėjo 29 d.) rugsėjo plenumo nutarimas „Gerinti pramonės valdymą, tobulinti planavimą ir stiprinti ekonominį pramonės gamybos skatinimą“⁵. Šis nutarimas atvėrė naujas galimybes toliau gilinti darbo pasidalijimą tarp sąjunginių respublikų bei ekonominių rajonų ir racionaliai išdėstyti gamybines jėgas atskirose respublikose ir visoje šalyje. Šio nutarimo įgyvendinimas sudarė plačias galimybes pagerinti gamybos specializavimą, kooperavimą ir koncentravimą, leido kuo visapusiškiau panaudoti gamtinius, ekonominius ir darbo jėgos išteklius.

Didžiulę reikšmę šalies industrijos lygiui kelti turėjo TSKP CK ir TSRS Ministrų Tarybos 1973 m. kovo 2 d. nutarimas „Dėl kai kurių priemonių pramonės valdymui toliau tobulinti“⁶. Jis atskleidė naujas galimybes labiau koncentruoti ir specializuoti gamybą, spartinti mokslo ir technikos pažangą visose pramonės šakose; padėjo toliau didinti viso liaudies ūkio efektyvumą.

Kiekviena Tarybų šalies respublika, dalyvaudama sąjunginiame darbo pasidalijime, savarankiškai sprendžia savo teritorijoje ekonominio ir socialinio vystymosi klausimus. Racionaliai naudodama gamtinį ir ekonominį potencialą, taip pat žaliavas, medžiagas ir įrengimus, kooperotai tiekiamus iš kitų respublikų, kiekviena sąjunginė respublika pagal išga-

⁴ Tarybų Sąjungos Komunistų partijos Programa. V., 1976, p. 82—83.

⁵ Решения партии и правительства по хозяйственным вопросам. Сб. документов за 50 лет, т. 5. 1961—1965 гг. М., 1968, с. 640—645.

⁶ Решения партии и правительства по хозяйственным вопросам. Т. 9. Февраль 1972 г.—сентябрь 1973 г. М., 1974, с. 415—426.

les įneša savo indėlį į bendrą reikalą — padeda aprūpinti šalį atskirų rūšių produkcija, stiprinti jos ekonominę galią.

Neatskiriama šio darnaus ūkinio komplekso sudėtinė dalis yra Lietuvos TSR ekonomika. Respublikos istorikų ir ekonomistų⁷ darbuose gana išsamiai nušviesti sąjunginių respublikų įvairiapusės paramos ir tarprespublikinių ekonominių ryšių klausimai industrializuojant Lietuvą tiek socializmo kūrimo, tiek ir išsivysčiusios socialistinės visuomenės laikotarpio pradžioje. Tarybinėje lietuvių istoriografijoje dar nepakankamai atskleisti Lietuvos TSR ekonominiai ryšiai TSRS liaudies ūkio sistemoje ir respublikos indėlis į bendrą komunizmo kūrimą brandaus socializmo laikotarpiu (1966—1975). Nemažai dėmesio bendradarbiavimo klausimams skirta Lietuvos Komunistų partijos ir vyriausybės vadovų — A. Sniečkaus, P. Griškevičiaus, M. Šumausko, J. Maniušio straipsniuose, kalbose ir monografijose⁸.

Dalis medžiagos minėtąja tema yra ekonomistų moksliniuose darbuose tyrinėjamuoju laikotarpiu⁹. Respublikos istorikai taip pat pateikė duomenų apie Lietuvos TSR ekonominius ryšius su sąjunginėmis respublikomis brandaus socializmo sąlygomis¹⁰.

Šio straipsnio tikslas — nušviesti svarbiausią tarprespublikinių ekonominių ryšių formą — gamybinių bendradarbiavimą ir jo reikšmę plėtojant Lietuvos TSR pramonę 1966—1975 metais.

Nuosekliai įgyvendinant lenininę nacionalinę politiką ir TSKP ekonominę politiką išlyginti sąjunginių respublikų ekonominio išsivystymo

⁷ Navickas K. Lietuvių tauta broliškoje tarybinių tautų šeimoje. V., 1958; jo paties. Lenininės nacionalinės politikos istorinė reikšmė lietuvių tautai. V., 1960; Surblys K. Tarybų Lietuvos darbininkų klasė. V., 1965; Varašinskas K., Grunskis E. Broliškių respublikų parama Tarybų Lietuvai, atkuriant liaudies ūkį pirmojo pokario penkmečio (1946—1950) metais.—Lietuvos istorijos metraštis, 1973 metai. V., 1974, p. 87—96; Strumskis K. Per bendradarbiavimą į suklestėjimą. (Tarybų Lietuvos bendradarbiavimas su kitomis tarybinėmis respublikomis, kuriant ir vystant socializmą 1940—1965 m.) V., 1977; Шадажюс Г. А. Экономическое сотрудничество республик Советской Прибалтики с другими республиками СССР в период строительства коммунизма.—В кн.: Актуальные проблемы теории национально-государственного строительства в СССР. Душанбе, 1970, с. 248—256; jo paties. Социалистический интернационализм и начало социалистического строительства в Советской Литве.—В кн.: Братское единство народов СССР. Кишинев, 1976, с. 131—138; Maniušis J. Tarybų Lietuvos pramonės kilimas. V., 1958; Meškauskas K. Tarybų Lietuvos industrializavimas. V., 1960; 20 metų Tarybų Lietuvos liaudies ūkiui. V., 1960; Ketvirtis amžiaus socializmo keliu. V., 1965; Jablonskis A. Tarybų Lietuvos ekonomika ir jos ryšiai. V., 1968.

⁸ Snieckus A. Tarybų Lietuva — klestėjimo keliu. V., 1970; jo paties. Broliškoje TSRS tautų šeimoje. V., 1972; jo paties. Su Lenino vėliava. Straipsniai, kalbos, pranešimai, t. 1. 1927—1969; t. 2. 1970—1974. V., 1977; Šumauskas M. Socialistinė Lietuva. V., 1973; Maniušis J. Tarybų Lietuva: laimėjimai ir perspektyvos. V., 1977; jo paties. Išsivysčiusio socializmo ekonominis pagrindas. V., 1978; Griškevičius P. Lenino keliu didžiuoju. V., 1975; Гришкявичус П. П. Советская Литва. М., 1978.

⁹ Jablonskis A., Kliučevas A. Broliška šeima. Tarprespublikiniai ekonominiai ryšiai.—Komunistas, 1972, Nr. 3, p. 24—28; Jablonskis A., Jagminas R. Tarybų Lietuvos pramonės vieta TSRS liaudies ūkio komplekse.—Liaudies ūkis, 1978, Nr. 5, p. 13—15.

¹⁰ Surblys K. Tarybų Lietuva — broliškių tarybinių tautų šeimoje. V., 1972; jo paties. Lietuvos KP veikla, ugdant socialistinę darbininkų klasę 1940—1975. V., 1976; Strumskis K. Lietuvos pramonė — TSRS broliškiųjų respublikų šeimoje.—Laikas ir įvykiai, 1978, Nr. 1, p. 4—5.

lygį, pramonės produkcijos gamyba Lietuvos TSR pokario laikotarpiu ilgą laiką didėjo kur kas sparčiau negu vidutiniškai Tarybų Sąjungoje. 1940—1975 m. Tarybų Sąjungos pramonės produkcija padidėjo vidutiniškai 17 kartų, o Lietuvoje — 46 kartus¹¹. Lietuvos TSR, sparčiau ugdydama pramonę septynmečio metais (1959—1965 m. Lietuvos TSR pramonės gamybos apimtis padidėjo 2,3 karto, o TSRS — 1,8 karto)¹², priartėjo prie sąjunginio industrijos išsivystymo lygio. Visos šalies mastu 1965 m. vienam gyventojui buvo pagaminta pramonės bendrosios produkcijos už 988 rb, o Lietuvoje — už 963 rublius. 10 000 šalies gyventojų 1965 m. teko 1011 pramonės darbininkų, o Lietuvoje — 880. Tuo metu šalies pramonėje dirbo 11,8% visų gyventojų, Lietuvoje — 10,5%. Pramonėje ir statyboje visos šalies mastu 1965 m. dirbo 36% liaudies ūkio darbuotojų, Lietuvoje — 31,2%¹³. Tad, norint pasiekti sąjunginį išsivystymo lygį, Lietuvoje ir toliau turėjo būti sprendžiami ekonominio išsivystymo išlyginimo uždaviniai. Dėl to aštuntojo ir devintojo penkmečių metais buvo numatoma ugdyti pramonę sparčiau negu apskritai visoje šalyje. TSKP XXIII suvažiavimo direktyvose aštuntojo penkmečio (1966—1970) metais buvo planuojama visos šalies pramonės produkciją padidinti 1,5 karto, Lietuvos TSR — 1,7 karto¹⁴. Devintojo penkmečio plano direktyvose, kurias patvirtino TSKP XXIV suvažiavimas, buvo nurodyta, kad visoje TSRS pramonės produkcija 1971—1975 m. turėjo padidėti 42—46%, Lietuvos TSR — 46—49%¹⁵.

Sėkmingai spręsti šiuos uždavinius padėjo įvairiapusiški ekonominiai ryšiai su kitomis sąjunginėmis respublikomis. Brandaus socializmo sąlygomis jie buvo stiprinami plėtojant gamybinę specializaciją ir kooperaciją, bendromis jėgomis projektuojant ir statant atskirus pramonės objektus, įsisavinant gamtos turtus. Tai Lietuvai ypač svarbu, nes respublikoje nėra pramonei reikalingų naudingų iškasenų, gausesnių kuro ir energijos išteklių; todėl čia sparčiau buvo vystomos tos pramonės šakos, kurioms reikia palyginti nedaug elektros energijos, kuro, metalo ir kitų įvežtinių medžiagų, bet nemažai kvalifikuotos darbo jėgos. Kaip žinome, Lietuvoje gaminamos sudėtingos mašinos, elektrotechnikos, radioelektronikos, prietaisų ir kiti sudėtingi įrenginiai, taip pat sparčiai auga žemės ūkio mašinų, laivų statybos, kai kurių metalo dirbinių, ypač buitiniams reikalams, lengvosios ir maisto pramonės šakos.

Respublikos pramonės specializaciją galima pasekti pagal kai kurių jos produkcijos rūšių lyginamąjį svorį sąjunginiu mastu. Lietuvos TSR, sudaranti apie 0,3% visos TSRS teritorijos ir turinti apie 1,3% Tarybų Sąjungos gyventojų, 1975 m. gamino 26,3% elektros suvirinimo įrengi-

¹¹ Lietuvos TSR ekonomika ir kultūra. Statistikos metraštis, skirtas Didžiojo Spalio 60-mečiui (toliau — Lietuvos TSR... 60-mečiui). V., 1977, p. 13.

¹² TSKP XXIII suvažiavimo medžiaga. V., 1966, p. 34; Lietuvos Komunistų partijos XV suvažiavimas. V., 1966, p. 6.

¹³ Apskaičiuota, remiantis: Lietuvos TSR... 60-mečiui, p. 33, 69, 81, 171; Lietuvos TSR ekonomika ir kultūra 1975 metais. Statistikos metraštis. V., 1976, p. 11, 55, 78; Народное хозяйство СССР за 60 лет. Юбилейный статистический ежегодник. М., 1977, с. 7, 169, 181, 459, 466—467.

¹⁴ TSKP XXIII suvažiavimo medžiaga, p. 239, 286.

¹⁵ TSKP XXIV suvažiavimo medžiaga. V., 1971, p. 221, 259.

mų, 12,5% metalo plovimo staklių, 5,6% kojinių ir puskojinių, 4,7% televizorių, 4,0% šaldytuvų, 4,0% sviesto, 3,4% mėsos, 2,5% cemento, 2,3% mineralinių trąšų, 2,3% popieriaus, 2,0% smulkaus cukraus¹⁶. Tarybų Lietuvos pramonė kai kurių produkcijos rūšių gamybos apimtimi pirmauja Tarybų Sąjungoje. Antai pagal gamybą vienam gyventojui Lietuva užima pirmą vietą šalyje metalo plovimo staklių, elektrinio suvirinimo technikos, mineralinių trąšų, cemento, sieninių statybinių medžiagų, gelžbetoninių konstrukcijų ir detalių, medžio plaušo ir drožlių plokščių ir kai kuriais kitais gaminiais, antrą vietą — pagal trikotažo, kojinių ir puskojinių, vilnionių ir šilkinėlių audinių, cukraus gamybą, trečią — pagal baldų, popieriaus, cheminio pluošto, sviesto gamybą bei žuvis sugavimą; pagal bendrą staklių, medžio drožlių plokščių bei lininių audinių gamybą ji yra ketvirtoje vietoje tarp tarybinių respublikų. Visa tai liudija apie aukštą respublikos pramonės lygį, jos deramą įnašą į visos šalies liaudies ūkį ir pasiekimus darbo pasidalijime tarp sąjunginių respublikų.

Ekonominiai ryšiai brandaus socializmo sąlygomis ypač ryškūs ir svarbūs tose srityse, kurios lemia komunizmo materialinės-techninės bazės sukūrimą, t. y. energetikoje, mašinų gamyboje, chemijos pramonėje ir kitose šakose. Bendromis daugelio tarybinių tautų pastangomis Lietuvoje buvo pastatytos ir statomos stambios elektrinės ir kiti svarbūs liaudies ūkio objektai. Antai statant Lietuvos VRE, pagrindinę techninę ir statybinę dokumentaciją parengė Maskvos, Rygos ir Kijevo projektavimo organizacijos. Lietuvos VRE statyboje dirbo 23 TSRS tautų atstovai, o įrengimus tiekė 300 gamyklų iš 12 sąjunginių respublikų. Rusijos Federacija atsiuntė kvalifikuotus inžinierius ir technikus, tiekė katilus ir vamzdynus, Ukraina — transformatorius, Gruzija ir Latvija — matavimo aparatūrą ir informacinę skaičiavimo techniką¹⁷.

Ryškus naujo, aukštesnio tarybinių respublikų gamybinio bendradarbiavimo pavyzdys — dujotiekių ir naftotiekių tiesimas Lietuvoje. Dujotiekį iš Dašavos (Vakarų Ukraina) tiesė keturios respublikos: Ukraina, Baltarusija, Lietuva ir Latvija. 1961 m. rugpjūčio 13 d. 680 km ilgio magistraliniu dujotiekiu Dašava—Minskas—Vilnius gamtinės dujos atkeliavo į Vilnių¹⁸. Dujotiekis kerta visą respubliką iš pietų į šiaurę. Taigi dujomis galima aprūpinti svarbiausius respublikos pramonės centrus ir didžiausius miestus: Vilnių, Kauną, Šiaulius, Panevėžį, Klaipėdą, taip pat nemažai kitų pramonės rajonų — Kėdainius, Jonavą, Ukmergę, Alytų, Akmenę. Jonavos azotinių trąšų gamykloje gamtinės dujos yra pradinė žaliava mineralinių trąšų gamybai. Gamtinių dujų tinklų ilgis 1975 m. respublikoje sudarė 2030 km, iš jų magistraliniai dujotiekiai — 780 km¹⁹.

¹⁶ Apskaičiuota, remiantis: Lietuvos TSR... 60-mečiui, p. 73, 74, 75, 76, 77; Народное хозяйство СССР за 60 лет, с. 214, 231, 238—239, 247, 254, 259, 261, 265.

¹⁷ Žigaras F. Lietuvos TSR bendradarbiavimas su kitomis tarybinėmis respublikomis elektroenergetikos srityje 1966—1975 m. — Lietuvos TSR MA darbai, A serija, 1978, t. 3(64), p. 111—122.

¹⁸ Juršėnas Č., Keršys J. Vilnius priima dovaną iš Ukrainos.—Tiesa, 1961 m. rugpjūčio 15 d.

¹⁹ Antochina T., Liaukonis A. Gazifikacijos vystymo perspektyvos.—Liaudies ūkis, 1976, Nr. 6, p. 167.

1975 m. buvo dujofikuoti 92 miestai ir 21 miesto tipo gyvenvietė; juose — 614,8 tūkst. butų (gamtinėmis dujomis naudojami 205,1 tūkst., suskystintomis — 409,7 tūkst. butų)²⁰, arba 76% miestų ir 45% kaimo vietovių gyvenamojo fondo²¹. Dujų panaudojimas pramonės įmonėse įgalino gerokai padidinti darbo našumą, pagerinti gaminių kokybę.

Devintojo penkmečio metais respublikoje imama kurti nauja pramonės šaka — naftos perdirbimas. Mažeikiuose pradėta statyti stambi naftos perdirbimo gamykla, kuri gamina mazutą, dizelinį kurą, benzina, bitumą ir kai kuriuos kitus naftos produktus. Jos produkcija daugiausia bus naudojama respublikoje; tuo būdu sumažės naftos atgabenimo išlaidos, bus stabiliai tiekiama naftos produktai. Kurti Mažeikių naftos chemijos įmonę padeda 600 visų sąjunginių respublikų įmonių²².

Siekiant aprūpinti Mažeikių įmonę žaliava, per broliškų respublikų — Baltarusijos, Latvijos ir Lietuvos teritoriją iš „Draugystės“ naftotiekio atskira šaka tiesiamas 442 km naftotiekis Polockas—Biržai—Mažeikiai. Jo tiesimo darbus pagal ESPT nutarimą atlieka Lenkijos Liaudies Respublikos statybininkai²³.

Kiekvieną Lietuvos TSR liaudies ūkio šaką plėsti padeda kitos tarybinės respublikos. Tai ypač gerai matyti iš respublikos kuro balanso. Kadangi Lietuva savo kuro turi tik durpes (1975 m. jos sudarė 2,2% viso kuro), tai liaudies ūkiui daugiau kaip 80% naudojamas atvežtinis kuras (akmens anglis, naftos produktai, dujos).

Daugiausia atvežama naftos produktų; juos tiekia Kuibyševo, Gorkio, Maskvos, Jaroslavlį, Krasnodaro, Orenburgo sritys, Baškirijos ir Totorijos ATSR, Azerbaidžano TSR. Lietuvos TSR 1975 m. poreikiams buvo sunaudojama vidutiniškai po 15,5 tūkst. t naftos kuro per parą²⁴. Be naftos produktų, respublikoje daug suvartojama gamtinių ir suskystintų dujų. 1965 m. jų buvo patiekta 1122,6 mln. m³, o 1975 m. — 1786,6 mln. m³, t. y. 1,6 karto daugiau. Labai išaugo suskystintų dujų tiekimas: 1966—1975 m. — 4,2 karto (nuo 13,6 iki 57,1 tūkst. t)²⁵. Trečia kuro rūšis, kurią gauna Lietuva, yra akmens anglis. Vidutiniškai kasmet į respubliką buvo įvežama 1,5—2 mln. tonų akmens anglies iš Ukrainos (1972 m. — 45%) ir kitų šalies akmens anglies baseinų, taip pat Lenkijos Liaudies Respublikos (Silezija — 54%). Mazutas ir akmens anglis daugiausia buvo vartojami pramonės įmonėse ir energetikoje.

Pradėjus naudoti dujas ir mazutą, gerokai pakito respublikos kuro balanso struktūra. 1975 m. dujų ir naftos lyginamasis svoris sudarė apie 80% viso sunaudoto respublikos kuro, palyginti su 69% 1970 m. ir 40% 1965 metais²⁶.

²⁰ Lietuvos TSR... 60-mečiui, p. 220.

²¹ Janilionis S. Respublikos kurortų gazifikacijos efektyvumas.— Liaudies ūkis, 1976, Nr. 5, p. 146.

²² Budrys J. Bendromis pastangomis.— Gimtasis kraštas, 1977 m. vasario 24 d.

²³ Choroševskis G. Energetikos ir kuro pramonė dešimtajame penkmeteje.— Liaudies ūkis, 1976, Nr. 5, 135.

²⁴ Drobnys A., Zaikauskas B. Penkmečių rikiuotėje — dešimtas. V., 1978, p. 80.

²⁵ Lietuvos TSR... 60-mečiui, p. 221.

²⁶ Drobnys A., Zaikauskas B. Min. veik., p. 79.

Bendromis visų sąjunginių respublikų pastangomis Lietuvoje buvo sukurta didžioji chemija. Antai Kėdainių chemijos kombinato statyboje dalyvavo ir įvairius įrengimus tiekė broliškų respublikų daugiau kaip 300 įmonių²⁷. Tarprespublikiniai ekonominiai ryšiai ypač buvo ryškūs statant Jonavos azotinių trąšų gamyklą. Ją projektavo geriausios Maskvos, Leningrado ir Kijevo projektavimo organizacijos, o pačią gamyklą statė beveik visų sąjunginių respublikų atstovai — 16 tautybių žmonės; įrengimus tiekė daugiau kaip 800 įvairių šalies įmonių²⁸. Šios gamyklos nitrofoskos gamybos kompleksui unikalius įrengimus tiekė 400 RTFSR, Ukrainos, Gruzijos, Armėnijos, Baltarusijos ir kitų respublikų įmonės²⁹. Panašiai buvo padedamos statyti metalo pjovimo staklių, gražtų, skaičiavimo mašinų, šaldytuvų, televizorių ir kitos Lietuvos pramonės įmonės. „Kad ir kokį paimtume mūsų pramonės gigantą,— rašė A. Sniečkus,— o jį Lietuvoje pokario penkmečių metais išaugo dešimtys,— nerasime nė vieno, kurį statyti ir sėkmingai įsisavinti nebūtų padėję daugelio tarybinių tautų atstovai“³⁰.

Brandaus socializmo sąlygomis, kai gilėja gamybos specializavimas ir plečiasi kooperavimas bei teritorinis darbo pasidalijimas, darosi vis sudėtingesni gamybiniai ryšiai tarp tarybinių sąjunginių respublikų. Lietuvos TSR pramonės įmonės aštuntojo ir devintojo penkmečio metais palaikė glaudžius ekonominius ryšius su daugeliu kitų tarybinių respublikų įmonių. 1972 m. 6750 respublikos pramonės įmonių ir kitų kolektyvų gavo mašinas, mechanizmus, įrengimus ir žaliavas iš kitų tarybinių respublikų 5500 įmonių³¹.

Iš visų gamybinių ryšių ryškiausiai išsiskiria tarpšakinis kooperotas tiekimas, garantuojas spartų materialinės-techninės komunizmo bazės kūrimą. 1965 m. tik 38 Lietuvos TSR įmonės pagal kooperuotų tiekimų planą palaikė glaudžius ryšius su 48 įmonėmis kitose tarybinėse respublikose, o 1975 m.— jau 147 su daugiau kaip 200 įmonių. Pavyzdžiui, Vilniaus statybos apdailos mašinų gamybos kolektyvas kooperavosi su 39 šalies įmonėmis, Vilniaus kuro aparatūros gamykla — su 31 gamykla, Kapsuko maisto pramonės automatų gamykla — su 26 įmonėmis. Kauno „Pergalės“ gamykla plieno, ketaus ir spalvotųjų metalų liejinius, kaltinius, šampuotes, detales bei mašinų mazgus gauna iš kitų respublikų 32 įmonių, Šiaulių dviračių ir variklių gamykla „Vairas“ — iš 28 įmonių, Panevėžio autokompressorų gamykla — iš 27 įmonių³².

²⁷ Barkauskas A. Tarp lygių lygi ir laisva.— *Komunistas*, 1977, Nr. 7, p. 15.

²⁸ Ordinas gamyklos vėliavoje.— *Tiesa*, 1976 m. balandžio 8 d.

²⁹ Merčaitis A. Spartūs ekonomikos ir kultūros žingsniai.— *Liaudies ūkis*, 1977, Nr. 11, p. 331.

³⁰ Sniečkus A. Su Lenino vėliava, t. 2, p. 295.

³¹ Кирющенко Я. Выполнению договоров — твердую основу.— *Советская Литва*, 11 октября 1972 г.

³² Simėnas A. Glaudūs tarybinių respublikų bendradarbiavimo ryšiai.— *Liaudies ūkis*, 1975, Nr. 5, p. 136; 1965 m. kooperuoto tiekimo plano užpildymo apskaitos žurnalas; 1975 m. kooperuoto tiekimo plano įvykdymo ataskaita — statistinės ataskaitos, forma Nr. 5-PS (Lietuvos TSR valstybinio materialinio techninio tiekimo komiteto archyvas, toliau — LVMTTKA), f. 1, ap. 1; b. 1771, l. 154—200, b. 3782, l. 1—140.

Be kooperuotų tiekimų, tarp broliškų respublikų kasmet plėtėsi tiekimai pagal planines paskyras ir kt. Šie ekonominiai ryšiai turi didelę reikšmę pramonės vystymui, gamybinių planų vykdymui.

Viena iš pagrindinių pažangių materialinio aprūpinimo formų — ilgalaikiai tiesioginiai ūkiniai ryšiai tarp įmonių tiekėjų ir įmonių vartotojų; jie plečiami planingai tarp įmonių, kur yra stabilus gamybos procesas, kur produkcija gaminama masiškai bei didelėmis serijomis. Įmonės tiekėjos, daugelį metų aprūpindamos produkcija tuos pačius vartotojus, kruopščiau išanalizuoja ir geriau patenkina vartotojų poreikius. Antra vertus, gamindamos tuos pačius gaminius, įmonės tiekėjos geriau panaudoja pagrindinius gamybinius fondus ir materialinius išteklius, sumažina gamybos ir cirkuliacijos kaštus, transporto išlaidas ir šitaip didina gamybos efektyvumą.

Lietuvos TSR valstybinio materialinio-techninio tiekimo komiteto sistemoje ilgalaikiai ūkiniai ryšiai pradėti diegti jau 1971 metais. Devintojo penkmečio metais pagal juos tiekiamas produkcijos respublikos materialinio-techninio tiekimo komiteto mastu padidėjo apie 4 kartus; 1971 metais įmonėms vartotojoms pagal ilgalaikius ryšius buvo patiekta produkcijos už 48,7 mln. rb, o 1975 m. — jau už 194,5 mln. rublių. Tai sudarė 13,3% visos specializuotų valdybų prekių apyvartos (neskaitant naftos produktų tiekimo apyvartos). Pagal ilgalaikius tiesioginius ryšius 1975 m. vartotojų ir tiekėjų Lietuvos TSR materialinio-techninio tiekimo sistemoje buvo 817 ir 807³³.

Iš sąjunginių respublikų į Lietuvą daugiausia buvo atvežama pramonės gaminių. Išvežama taip pat beveik vien pramonės produkcija. Būdingesnes įvežimo ir išvežimo proporcijas rodo 1966—1972 m. laikotarpio duomenys. Pramonės gaminiai 1972 m. sudarė 92,2% įvežamos ir 96,8% išvežamos produkcijos (žr. 1-ąją lentelę). Pramonės produkcijos tiekimas Lietuvai kasmet didėjo. 1966 m. iš kitų sąjunginių respublikų buvo įvežta 33,5% respublikoje sunaudotos pramonės produkcijos, 1972 m. — 40,8% (žr. 3-iąją lentelę)³⁴. Įvežamos žaliavos (mašinų gamybos ir metalo apdirbimo, kuro, chemijos ir lengvajai pramonei), taip pat mašinos ir įrengimai daugeliui liaudies ūkio šakų. Pramonės produkcijos įvežimo ir išvežimo apyvartoje pirmoji vieta tenka lengvajai pramonei (29,5%), antroji — mašinų gamybai (25,7%), trečioji — maisto pramonei (15,9%). Išvežimo—įvežimo apyvartoje didžiausias lyginamasis (1972 m.) svoris — 48,3% teko Rusijos Federacijai, po jos Ukrainai — 12,2%, Baltijos respublikoms (Latvija ir Estija) — 7,9%, Baltarusijai — 6,7%, Vidurinės Azijos respublikoms (Uzbekija, Kirgizija, Tadžikistanas, Turkmėnija, Kazachija) — 5,1%, Užkaukazės respublikoms (Gruzija, Azerbaidžanas, Armėnija) — 1,8% ir Moldavijai — 1,3% (žr. 2-ąją lentelę).

Glaudžiausius ekonominius ryšius Lietuva palaiko su Rusijos Federacija, ypač su jos Centrinio ir Šiaurės vakarų ekonomineis rajonais. Daugiau kaip 2500 RTFSR įmonių siunčia respublikai mašinas, įrengimus,

³³ LVMTTKA, f. 1, ap. 1, b. 3770, l. 4.

³⁴ Apskaičiuota, remiantis Lietuvos TSR CSV duomenimis apie respublikos produkcijos realizavimą ir pramonės gaminių įvežimą į Lietuvos TSR 1966 ir 1972 metais.

mechanizmus (iš jų daugiau kaip 250 Maskvos įmonių³⁵). Vien tik metalą Lietuvai siuntė 20 RTFSR įmonių³⁶. 1972 m. iš Rusijos Federacijos Lietuva gavo 58% juodųjų ir 92% spalvotųjų metalų, 59% naftos perdirbimo produktų, 61% automašinių bei jų atsarginių dalių, apie tris ketvirtadalius dervų, plastmasių, gumos bei asbesto dirbinių, daugiau kaip pusę elektrotechnikos ir radiotechnikos gaminių, kabelių, lininių audinių, taip pat beveik pusę cheminių pluoštų, farmacijos pramonės gaminių. Platūs Lietuvos TSR ekonominiai ryšiai ir su kitomis respublikomis. Ukraina tiekė respublikai apie 30% ižvežamų juodųjų metalų, 45% akmens anglies, beveik 97% dujų, 63% kalnų chemijos pramonės produkcijos, 42% vilnų ir vilnonių gaminių, daugiau kaip 15% mašinių gamybos ir metalo apdirbimo, taip pat chemijos ir naftos chemijos pramonės produkcijos ir kt. Iš Baltarusijos atvežama naftos perdirbimo produktų (21%), guolių (31%), automobilių ir jų atsarginių dalių (10%), vilnos ir vilnonių gaminių. Iš kaimyninių Pabaltijo respublikų Lietuva gavo 32% ižvežamų baldų, 53% žuvies ir jos produktų, 35% trikotažinių, 30% asbocementinių, nemažai elektrotechninių gaminių, lakų bei dažų pramonės produkcijos, cheminio pluošto ir daugelį kitų pramonės dirbinių. Iš Vidurinės Azijos respublikų Lietuva įsiveža medvilnę, vilną, kabelinius gaminius, elektros įrengimus, prietaisus, iš Užkaukazės — metalą, naftos produktus, vyną, įvairius prieskonius maisto pramonei.

Savo ruožtu, išaugus pramoniniam potencialui, Lietuvos TSR įnešė vis svaresnį indėlį į planingai tvarkomą, vientisą TSRS ekonomiką. Išvežama daugiausia plataus vartojimo produkcijos, nes tai geriausiai atitinka respublikos pramonės specializacijos kryptį. 1966 m. į kitas tarybines respublikas buvo išvežta 35,6% Lietuvos TSR pramonės pagamintos produkcijos, 1972 m. — 40,2%³⁷.

Šalies liaudies ūkio sistemoje padidėjo Lietuvos TSR mašinių gamybos ir metalo apdirbimo pramonės reikšmė. Į visas tarybines respublikas buvo siunčiamos „Žalgirio“ gamyklos frezavimo, „Komunaro“ gamyklos stalinės gręžimo, Šiaulių precizinių staklių gamyklos staklės. Įvairių tipų stakles už respublikos ribų siuntė 8 staklių gamyklos. Lietuvos metalistų pagamintos sudėtingiausios metalo pjovimo staklės naudojamos 1500 šalies įmonių³⁸. Kauno „Pergalės“ gamyklos produkcija siunčiama daugiau kaip į 100 šalies miestų — Maskvą, Leningradą, Machačkalą, Komsomolską prie Amūro ir kt.³⁹. Murmansko, Kaliningrado, Odesos ir Tolimųjų Rytų žvejai aprūpinami didžiais žvejybos traleriais ir plaukiojančiais dokais, kuriuos stato Klaipėdos „Baltijos“ laivų statykla, Vilniaus „Neries“ firmos agregatai AVM ir kitos žemės ūkio mašinos bei

³⁵ Jaruševičius S. Lenininės draugystės gijos.— Mokslas ir technika, 1970, Nr. 5, p. 5.

³⁶ Kiriuščenka J. Bendroje gretoje.— Komunistas, 1972, Nr. 11, p. 15.

³⁷ Apskaičiuota, remiantis Lietuvos TSR CSV duomenimis apie respublikos produkcijos realizavimą ir pramonės gaminių ižvežimą į Lietuvos TSR 1966 ir 1972 metais.

³⁸ Светланов С. Создана станочная гамма.— Советская Литва, 4 июня 1975 г.

³⁹ Смоленский С. Источник силы и гордости.— Советская Литва, 9 июня 1972 г.

jų atsarginės dalys siunčiamos į visas tarybines respublikas⁴⁰. Šiaulių dviračių gamykla gamino 90% vaikiškų dviračių. Lietuvoje gaminami mažo galingumo elektros varikliai montuojami 45% šalyje išleidžiamų skalbimo mašinų ir 60% buitinių šaldytuvų. Vilniaus kuro aparatūros gamykla gamino 40%, Panevėžio autokompresorių gamykla — 100% reikiamos šaliai šios rūšies produkcijos. Kauno radijo gamykloje sukūrus kontaktus televizorių kanalų jungikliams, kasmet sutaupoma per 300 tūkst. rb; kontaktai montuojami beveik visuose Tarybų Sąjungoje gaminamuose televizoriuose⁴¹. Respublikoje taip pat gaminama daugiau kaip 90% visų šalyje išleidžiamų buitinių elektros skaitiklių, apie trečdalį elektros suvirinimo technikos, beveik 20% gražtų ir pan.⁴² 1972 m. į kitas tarybines respublikas buvo išvežta apie 67% respublikoje pagamintų mašinų gamybos ir metalo apdirbimo pramonės produkcijos.

Lietuvos TSR lengvoji pramonė į visas tarybines respublikas siuntė medvilninius, šilkinčius audinius, avalynę, kailius. Antai Kauno Spalio 50-mečio pluošto gamyklos produkcija siunčiama daugiau kaip į 120 stambiausių šalių įmonių⁴³. Kauno P. Ziberto šilko kombinato gamybininkai savo produkciją tiekia 600 TSRS miestų⁴⁴. 1972 m. 52% respublikoje pagamintos lengvosios pramonės produkcijos buvo išvežta į kitas sąjungines respublikas.

Nemažai produkcijos (apie 40%) kitoms tarybinėms respublikoms gamino medžio apdirbimo ir celiuliozės pramonė. Maisto pramonė tiekė (26%) įvairių rūšių mėsos, pieno ir žuvies produktus. Vis daugiau įvairios produkcijos kitoms sąjunginėms respublikoms siuntė chemijos (60%), statybinių medžiagų (14%) ir kitos pramonės šakos.

Visa tai rodo, kad Lietuvos TSR ekonomika yra taip glaudžiai susieta su visų sąjunginių respublikų ekonomika, jog izoliuotai funkcionuoti ji nebegalėtų. Antra vertus, respublikos ekonomikos funkcionavimo efektyvumą nulemia tai, kad ji užima tam tikrą vietą šalies liaudies ūkio sistemoje ir sąjunginiame visuomeniniame darbo pasidalijime. Šis efektyvumas didėja, kiek tobulėja teritorinis darbo pasidalijimas, tarpajoniniai ir tarprespublikiniai ekonominiai ryšiai, kurie yra lemiamas ekonomikos vystymosi veiksnys.

Ekonominiai ryšiai su sąjunginėmis respublikomis brandaus socializmo sąlygomis sudarė palankias sąlygas sparčiai didinti Lietuvos TSR pramonės gamybą, sėkmingai spręsti aštuntojo ir devintojo penkmečių planuose iškeltus uždavinius. Per aštuntąjį penkmetį (1966—1970) pramonės produkcijos gamyba padidėjo 74%, palyginti su 70% pagal planą⁴⁵. Pramonės produkcijos gamyba per devintąjį penkmetį (1971—1975) išaugo

⁴⁰ Ferensas A. Svarbūs pramonės darbuotojų uždaviniai.— Mokslas ir technika, 1971, Nr. 2, p. 2.

⁴¹ LLKJS XV suvažiavimo stenograma (1969.II.2—29). Partijos istorijos instituto prie Lietuvos KP CK Partinis archyvas, f. 4421, ap. 24, b. 2, l. 85; Belovas M. Broliškoje šeimoje.— Mokslas ir gyvenimas, 1972, Nr. 12, p. 23; Daščiorienė T. Draugystės gijos.— Mokslas ir technika, 1979, Nr. 8, p. 20.

⁴² Jablonskis A. Min. veik., p. 82.

⁴³ Kad žerėtų lenktyniavimo vaivorykštė.— Tiesa, 1971 m. rugsėjo 11 d.

⁴⁴ Kauno šilkams — aukštas įvertinimas.— Tiesa, 1972 m. birželio 4 d.

⁴⁵ Lietuvos Komunistų partijos XVI suvažiavimas. V., 1971, p. 7.

49% (buvo ir numatyta 46—49%)⁴⁶. Pagal pramonės produkcijos gamybos apimtį vidutiniškai vienam gyventojui Lietuvos TSR aštuntajame penkmetyje pasiekė vidutinį Tarybų Sąjungos lygį, o 1975 m. jį viršijo⁴⁷. „Ekonomikos išsivystymo lygio išlyginimas,—kaip pažymėjo LKP CK Pirmasis Sekretorius P. Griškevičius,—kaip tik ir buvo svarbiausias broliškos sandraugos ir kitų TSRS tautų savitarpio pagalbos rezultatas“⁴⁸.

1975 m., palyginti su 1965 m., Lietuvos TSR pramonės apimtis išaugo 259% (TSRS—215%), o pavienės pramonės šakos plėtėsi dar sparčiau: statybinių medžiagų—247%, elektros energijos gamyba išaugo 282%, mašinų gamybos ir metalo apdirbimo—411%, chemijos ir naftos chemijos—539%⁴⁹.

Brandaus socializmo sąlygomis keitėsi šakinė Lietuvos TSR pramonės struktūra, pakito atskirų šakų lyginamasis svoris. Pirmiausia padidėjo mašinų gamybos ir metalo apdirbimo pramonės, chemijos ir kitų liaudies ūkio techninę pažangą skatinančių šakų lyginamasis svoris visoje pramonės produkcijos apimtyje; jos 1965 m. sudarė 20%, 1970 m.—28,4%, o 1975 m.—32%⁵⁰. Išaugusi Lietuvos TSR pramonė 1975 m. davė 56,1% respublikoje pagamintos visuomeninės produkcijos; iš jos gauta 38,5% visų nacionalinių pajamų⁵¹. Tad pramonė respublikoje tapo vyraujančia liaudies ūkio šaka.

Dešimtas penkmetis—svarbus tolesnio Lietuvos TSR pramonės didinimo etapas, garantuojantis jos perėjimą į intensyvaus vystymosi kelią. „Remiantis mūsų planinės socialistinės ekonomikos ir plačios respublikų iniciatyvos vienybe,—buvo pabrėžiama TSKP XXV suvažiavime,—dešimtajame penkmetyje bus toliau vienodinamas jų išsivystymo lygis“⁵².

Sutinkamai su TSKP XXV suvažiavimo patvirtintomis „Pagrindinėmis TSRS liaudies ūkio vystymo kryptimis 1976—1980 metams“ numatoma dinamiškai plėsti visas pramonės šakas. TSRS pramonės produkciją per dešimtąjį penkmetį buvo planuota padidinti 35—39%, o Lietuvos TSR—32—36%⁵³ * pirmiausia plečiant prietaisų gamybos, radiotechnikos, elektronikos, chemijos, gyvulininkystės ir pašarų gamybos mašinų pramonę⁵³.

⁴⁶ Lietuvos Komunistų partijos XVII suvažiavimo medžiaga, p. 9.

⁴⁷ Sniečkus A. Su Lenino vėliava, t. 2, p. 294; Blažys B. Tarybų Lietuva—vieningame liaudies ūkio komplekse.—Liaudies ūkis, 1978, Nr. 12, p. 3.

⁴⁸ Griškevičius P. Galinga internacionalizmo jėga.—Tiesa, 1975 m. rugpjūčio 24 d.

⁴⁹ Lietuvos TSR... 60-mečiui, p. 71—73.

⁵⁰ Drobnyš A., Zaikauskas V. Min. veik., p. 69; Манюшис А. Ю. Совершенствование управления народным хозяйством союзной республики. Вильнюс, 1978, с. 22.

⁵¹ Lietuvos TSR... 60-mečiui, p. 46, 183.

⁵² TSKP XXV suvažiavimo medžiaga, p. 138.

* Pramonės produkcijos gamyba dešimtajame penkmetyje Lietuvos TSR planuota tokia todėl, kad, kaip jau buvo minėta, pagal produkcijos apimtį vidutiniškai vienam gyventojui respublika pasiekė ir viršijo sąjunginį lygį.

⁵³ TSKP XXV suvažiavimo medžiaga, p. 159, 209.

Išvados

Lietuvos TSR kaip sudėtinė TSRS dalis dalyvauja ekonominiame sąjunginių respublikų bendradarbiavime, kuris plečiamas pagal vieningą Tarybų Sąjungos liaudies ūkio vystymo planą, jungiantį visų sąjunginių respublikų ūkius į bendrą ekonomiką. Plečiant tarprespublikinius ekonominius ryšius brandaus socializmo sąlygomis, labai svarbus yra gamybinis bendradarbiavimas; jis ypač buvo ryškus ir svarbus srityse, lemiančiose komunizmo materialinės-techninės bazės sukūrimą, t. y. energetikoje, kuro, mašinų gamybos ir chemijos pramonėje.

Lietuvos TSR gamybiniai ryšiai su sąjunginėmis respublikomis buvo stiprinami remiantis socialistiniu darbo pasidalijimu, gerinant gamybos specializavimą ir kooperavimą, bendromis jėgomis projektuojant ir statant atskirus pramonės objektus, įsisavinant gamtos turtus.

Gilėjant gamybos specializavimui ir plečiantis kooperavimui, sudėtingesni ir veiksmingesni tapo Lietuvos TSR gamybiniai ryšiai su sąjunginėmis respublikomis. 1966 m. iš kitų tarybinių respublikų bei užsienio buvo įvežta 33,5% respublikoje sunaudotos pramonės produkcijos,

Produkcijos įvežimo į Lietuvos TSR ir

Produkcijos rūšys	Įvežta			
	1966 m.		1972 m.	
	tūkst. rb	%	tūkst. rb	%
Visa pramonė	1 379 704	92,3	3 003 132	92,2
Elektros energija	192	0,0	12 510	0,4
Kuro pramonė	96 919	6,5	273 160	8,3
Metalurgijos	110 244	7,4	220 380	6,8
Chemijos	157 990	10,6	392 913	12,0
Mašinų gamyba ir metalų apdirbimas	400190	26,8	689 887	21,2
Miško, medžio apdirbimo ir celiuliozės-popieriaus	62 356	4,2	149 411	4,6
Statybinių medžiagų	16 073	1,1	42 764	1,3
Stiklo, porceliano-fajanso	17 534	1,2	35 569	1,1
Lengvoji	346 028	23,0	773 794	23,8
Maisto	145 372	9,7	344 886	10,6
Kitos pramonės šakos	26 806	1,8	67 857	2,1
Žemės ūkio produkcija	109 863	7,3	208 165	6,4
Kitų materialinės gamybos šakų produkcija	5 883	0,4	46 603	1,4
Iš viso:	1 495 450	100,0	3 257 899	100,0

Lentelė sudaryta, remiantis Lietuvos TSR centrinės statistikos valdybos duomenimis 1972 metais.

o išvežta 35,6% respublikoje pagamintos produkcijos; 1972 m. atitinkamai — 40,8%, 40,2% produkcijos. Pramonės gaminiai 1972 m. sudarė 92,2% įvežamos ir 96,8% išvežamos produkcijos.

Glaudžiausius ekonominius ryšius Lietuvos TSR palaikė su Rusijos Federacija (48,3% įvežimo ir išvežimo apyvartos), taip pat su Ukrainos (12,2%), Pabaltijo respublikomis (7,9%), Baltarusija (6,7%), Vidurinės Azijos (5,1%), Užkaukazės respublikomis (1,8%) ir Moldavija (1,3%). Ekonominiai ryšiai yra būtina kiekvienos sąjunginės respublikos liaudies ūkio normalaus funkcionavimo sąlyga.

Glaudus sąjunginių respublikų ekonominis bendradarbiavimas bei savitarpio pagalba turėjo lemiamą reikšmę ugdant Lietuvos TSR pramonę aštuntajame (1966—1970 m.) ir devintajame (1971—1975 m.) penkmečiuose. 1975 m., palyginti su 1965 m., Lietuvos TSR pramonės apimtis išaugo 259%. Ji davė 56,1% respublikoje pagamintos visuomeninės produkcijos bei 38,5% nacionalinių pajamų. Dideli Lietuvos TSR pramonės laimėjimai yra respublikos, kaip sudėtinės ir neatskiriamos Tarybų Sąjungos liaudies ūkio komplekso dalies, planingo plėtojimo rezultatas.

1 lentelė

Išvežimo iš jos struktūra 1966—1972 metais

Išvežta				1972 m., palyginti su 1966 m. (%)	
1966 m.		1972 m.		įvežimas	išvežimas
tūkst. rb	%	tūkst. rb	%		
1 514 773	98,3	2 923 561	96,8	217,7	193,0
8 550	0,6	46 004	1,5	6 515,6	538,1
—	—	8 600	0,3	281,8	—
1 655	0,1	19 637	0,7	199,9	1186,5
32 787	2,1	157 822	5,2	248,7	481,4
425 507	27,6	896 805	29,7	172,4	210,8
46 616	3,0	142 997	4,7	239,6	306,8
6 334	0,4	49 032	1,6	266,1	774,1
693	0,0	8 885	0,3	202,9	1 282,1
485 911	31,5	971 970	32,2	223,6	200,0
494 191	32,2	598 319	19,8	237,2	121,1
12 529	0,8	23 489	0,8	253,1	187,5
18 532	1,2	89 742	3,0	189,5	484,3
6 893	0,5	6 935	0,2	792,2	100,6
1 540 198	100,0	3 020 238	100,0	217,9	196,1

apie respublikos produkcijos realizavimą ir gaminių įvežimą į Lietuvos TSR 1966 ir

Lietuvos TSR tarprespublikiniai ir tarptau

Sąjunginės respublikos ir ekonominiai rajonai	Įvežta			
	1966 m.		1972 m.	
	tūkst. rb	%	tūkst. rb	%
Tarprespublikiniai ryšiai	1 244 359	83,2	2 749 987	84,4
RTFSR	641 099	42,9	1 499 436	46,0
Iš jos pagal ekonominius rajonus:				
Šiaurės vakarų	127 686	8,5	294 334	9,0
Centro	266 989	17,9	635 452	19,5
Volgos ir Viatkos	43 896	2,9	71 484	2,2
Centrinis juodžemio	28 188	1,9	65 854	2,0
Pavolgio	58 288	3,9	154 281	4,7
Šiaurės Kaukazo	46 513	3,1	57 368	1,8
Uralo	46 703	3,1	126 658	3,9
Vakarų Sibiro	14 357	1,0	53 153	1,6
Rytų Sibiro	2 613	0,2	17 185	0,6
Tolimųjų Rytų	502	0,0	7 461	0,2
RTFSR, nenurodant eko- nominių rajonų	5 364	0,4	16 206	0,5
Ukrainos TSR	237 664	15,9	368 441	11,3
Iš jos pagal ekonomi- nius rajonus:				
Donbaso ir Padneprės	107 882	7,2	159 866	4,9
Pietvakarių	94 426	6,3	143 347	4,4
Pietų	20 916	1,4	56 585	1,7
Ukrainos TSR, nenuro- dant ekonominių rajonų	144 440	1,0	8 643	0,3
Pabaltijo ekonominis rajonas	131 501	8,9	266 177	8,3
Iš jo:				
Latvijos TSR	74 132	5,0	165 533	5,1
Estijos TSR	29 132	2,0	47 412	1,5
Kaliningrado sritis	28 237	1,9	54 107	1,7
Užkaukazės ekonominis ra- jonas	16 631	1,1	50 374	1,6
Iš jo:				
Gruzijos TSR	6 243	0,4	13 163	0,4
Azerbaidžano TSR	3 077	0,2	15 323	0,5
Armėnijos TSR	7 311	0,5	21 888	0,7
Vidurinės Azijos ekono- minis rajonas	25 479	1,7	48 452	1,4
Iš jo:				
Uzbekijos TSR	15 625	1,0	7 560	0,2
Kirgizijos TSR	3 742	0,3	38 654	1,2
Tadžikijos TSR	3 091	0,2	1 067	0,0

tiniai ekonominiai ryšiai 1966—1972 metais

Išvežta				1972 m., palyginti su 1966 m. (%)	
1966 m.		1972 m.		įvežta	išvežta
tūkst. rb	%	tūkst. rb	%		
1 415 293	91,9	2 767 717	91,6	221,0	195,6
759 351	49,3	1 374 314	45,5	233,9	181,0
180 242	11,7	247 637	8,2	230,5	137,4
225 437	14,6	443 678	14,7	238,0	196,8
47 759	3,1	76 426	2,5	162,9	160,0
23 052	1,5	55 325	1,8	233,6	240,0
59 460	3,9	101 515	3,4	264,7	170,7
27 593	1,8	79 155	2,6	123,3	286,9
49 374	3,2	98 352	3,3	271,2	199,2
43 844	2,9	70 834	2,4	370,2	161,6
26 129	1,7	42 217	1,4	657,7	161,6
32 450	2,1	55 710	1,8	1 486,3	171,7
44 011	2,8	103 465	3,4	302,1	235,1
215 527	14,0	398 077	13,2	155,0	184,7
91 364	5,9	139 589	4,6	148,2	152,8
84 312	5,5	169 539	5,6	151,8	201,1
27 196	1,8	57 938	1,9	270,5	213,0
12 655	0,8	31 011	1,1	59,9	245,1
180 001	11,7	388 354	12,9	202,4	215,8
103 457	6,7	202 559	6,7	223,3	195,8
28 790	1,9	80 839	2,7	162,8	280,8
47 754	3,1	104 956	3,5	191,6	219,8
36 324	2,4	61 628	2,0	302,9	169,7
12 154	0,8	27 913	0,9	210,8	230,0
15 074	1,0	22 392	0,7	498,0	148,6
9 096	0,6	11 623	0,4	299,4	127,8
71 558	4,6	113 971	3,7	190,2	159,3
43 326	2,8	63 841	2,1	48,4	147,4
9 447	0,6	19 459	0,6	1 033,0	206,0
9 705	0,6	16 060	0,5	34,5	165,5

Sąjunginės respublikos ir ekonominiai rajonai	Ivežta			
	1966 m.		1972 m.	
	tūkst. rb	%	tūkst. rb	%
Turkmėnijos TSR	3 021	0,2	1 177	0,0
Kazachijos TSR	19 940	1,3	76 878	2,4
Baltarusijos TSR	70 973	4,7	288 003	8,8
Moldavijos TSR	15 099	1,0	45 675	1,4
TSRS, nenurodant ekono- minių rajonų ir respub- likų	85 973	5,7	105 671	3,2
Importas ir eksportas	251 091	16,8	507 912	15,6
Iš viso:	1 495 450	100,0	3 257 899	100,0

Lentelė sudaryta, remiantis šiais šaltiniais: Terminas J. Respublikos ekonomika statistikos valdybos duomenys apie respublikos produkcijos realizavimą ir gaminių įvežimą

3 lentelė

Lietuvos TSR pramonės produkcijos gamyba ir paskirstymas atskiromis šakomis 1972 metais

Pramonės rūšys	Pagaminto produkto paskirstymas pagal panaudojimo kryptis (%)			Produkcijos sunaudojimo paskirstymas pagal padengimo šaltinius (%)		
	pagamin- ta respub- likoje	sunaudo- ta respub- likoje	išvežta	sunaudo- ta respub- likoje	pagaminta respublikoje	įvežta
Elektros energija	100	79,3	20,7	100	93,4	6,6
Kuro pramonė	100	87,6	12,4	100	18,2	81,8
Metalurgijos	100	57,2	42,8	100	10,6	89,4
Chemijos	100	39,8	60,2	100	21,0	79,0
Mašinų gamyba ir meta- lų apdirbimas	100	33,4	66,6	100	39,4	60,6
Miško, medžio apdirbi- mo ir celiuliozės-po- pieriaus pramonė	100	62,4	37,6	100	61,4	38,6
Statybinių medžiagų	100	86,4	13,6	100	87,9	12,1
Stiklo, porceliano-fajanso	100	49,1	50,9	100	19,4	80,6
Lengvoji	100	48,0	52,0	100	53,7	46,3
Maisto	100	74,0	26,0	100	83,2	16,8
Kitos pramonės šakos	100	94,1	5,9	100	84,7	15,3
Visa pramonė	100	59,8	40,2	100	59,2	40,8

Lentelė sudaryta, remiantis Lietuvos TSR centrinės statistikos valdybos duomenimis apie respublikos produkcijos realizavimą ir gaminių įvežimą į Lietuvos TSR 1972 metais.

Išvežta				1972 m., palyginti su 1966 m. (%)	
1966 m.		1972 m.		įvežta	išvežta
tūkst. rb	%	tūkst. rb	%		
9 080	0,6	14 611	0,5	39,0	160,9
40 148	2,6	77 157	2,6	385,6	192,2
65 000	4,2	139 601	4,6	405,8	214,8
11 194	0,7	36 501	1,2	302,5	326,1
36 190	2,4	177 815	5,9	122,9	491,3
124 905	8,1	252 521	8,4	202,3	202,2
1 540 198	100,0	3 020 238	100,0	217,9	196,1

tarprajoninių ryšių sistemoje.—Liaudies ūkis, 1969, Nr. 4, p. 100; Lietuvos TSR centrinės į Lietuvos TSR 1966 ir 1972 metais.

ПРОИЗВОДСТВЕННЫЕ СВЯЗИ ЛИТОВСКОЙ ССР С СОЮЗНЫМИ РЕСПУБЛИКАМИ В УСЛОВИЯХ РАЗВИТОГО СОЦИАЛИЗМА (1966—1975)

Ф. ЖИГАРАС

Резюме

В условиях развитого социализма важнейшей формой межреспубликанских экономических связей является сотрудничество в области производства, прежде всего в тех отраслях промышленности, которые являются решающими в создании материально-технической базы коммунизма: энергетической, топливной, машиностроительной, химической.

Укрепление производственных связей Литовской ССР, входящей в единый народнохозяйственный комплекс, с союзными республиками происходило путем расширения социалистического разделения труда, углубления специализации и кооперирования производства, проектирования и строительства общими силами братских советских республик ряда промышленных объектов, совместного освоения природных богатств.

Наряду с углублением специализации и расширением кооперирования производства становились все сложнее и действеннее производственные связи Литовской ССР с союзными республиками. В 1966 г. из братских советских республик и из зарубежных стран получено 33,5% использованной в республике промышленной продукции, за этот же период отправлено 35,6% изготовленной промышленностью Литовской ССР продукции. В 1972 г. эти показатели соответственно составили 40,8 и 40,2%. В 1972 г. промышленные изделия составили 92,2% ввозимой и 96,8% вывозимой продукции.

Литовская ССР поддерживает тесные экономические связи со всеми советскими республиками, в первую очередь с РСФСР (48,3% товарооборота вывоза-ввоза). Далее следуют Украинская ССР (12,2%), Прибалтийские республики (7,9%), Белорусская ССР (6,7%), республики Средней Азии (5,1%), Закавказья (1,8%), Молдавская ССР

(1,3%). Эти связи являются условием нормального функционирования и развития народного хозяйства каждой советской республики.

Тесное экономическое сотрудничество и взаимопомощь союзных республик имели решающее значение для развития промышленности Литовской ССР в годы восьмой (1966—1970) и девятой (1971—1975) пятилеток. В 1975 г. по сравнению с 1965 г. объем промышленного производства Советской Литвы увеличился на 259%, на долю промышленности пришлось 56,1% полученного в республике общественного продукта и 38,5% национального дохода. По объему производства промышленной продукции в среднем на душу населения Литовская ССР в восьмой пятилетке достигла средне-союзного уровня, а в 1975 г. превысила его. Достижения промышленности Советской Литвы и ее высокий современный уровень являются результатом планомерного развития экономики республики как составной и неотъемлемой части единого народно-хозяйственного комплекса СССР.